

פרק טז	
תלונות והמן	סיכום
	<p>התלונה במדבר סין: אין בשר ואין לחם: למדבר סין הגיעו בני ישראל בט"ו באייר (חודש לאחר יציאת מצרים). התלונה על שאין להם בשר – ("בשבתנו על סיר הבשר") לא היתה מוצדקת, שהרי יצאו ממצרים עם הרבה צאן ובקר. התלונה על שאין להם לחם – ("באוכלנו לחם לשובע") היתה מוצדקת. תגובת ה': 1. בערב תקבלו בשר (שליו) – "בין הערבים תאכלו בשר" 2. בבוקר תקבלו לחם (מן) – "ובבוקר תשבועו לחם"</p> <p>המצוות, הנסים, והחטאים, הקשורים במן: * הקב"ה אמר למשה שהוא ימטיר לחם מן השמים "למען אנסנו (ה' ינסה את ישראל) הילך בתורתך אם לא" (האם ישמרו את המצוות הקשורות במן). המצוות שנצטוו ישראל בקשר למן: 1. לקיחת "עומר לגולגולת" (פס' ט"ז) - כלומר יש לאסוף כמות של עומר מן לכל אדם. כגון אדם שמשפחתו מונה 4 אנשים, יאסוף כמות של 4 עומרים של מן בדיוק. 2. "איש אל יותר ממנו עד בוקר" (פס' י"ט) - אסור להשאיר מן לבוקר הבא. 3. "אל יצא איש ממקומו ביום השביעי" (פס' כ"ט) - בשבת אין ללקט מן.</p> <p>המצווה הנוספת שעל אהרן לקיים בקשר למן: 1. "...קח צנצנת אחת ותן שמה מלא העומר מן...". אהרן צריך לשים מן בצנצנת ולהניחו לפני הארון בקודש הקודשים, כדי שהדורות הבאים יראו את המן שישראל אכלו במדבר.</p> <p>ההלכות הנלמדות לדורות הבאים מפרשת המן: 1. "לחם משנה": בשבת צריך שיהיו שני לחמים (חלות). לומדים זאת מכך שביום שישי "לקטו לחם משנה", כלומר היתה להם מנה כפולה של מן. 2. מצוות הכנה לשבת - צריך להכין דברים מיום שישי לשבת ככתוב: "...שבת...מחר את אשר תאפו אפו...בשלו...". 3. איסור יציאה מתחום שבת – "אל יצא איש ממקומו ביום השביעי".</p> <p>הניסים שהיו במן: 1. המן היה כמונח בקופסא, בין "שכבה" של טל מעליו וטל מתחתיו (י"ג-י"ד). 2. גם מי שהרבה לאסוף מן וגם מי שהמעיט גילה לבסוף שיש לו בדיוק את הכמות של עומר לגולגולת – "ולא העדיף המרבה והממעיט לא החסיר" (י"ז-י"ח). 3. אם השאירו מן מיום אחד ליום השני שהוא חול – המן הבאיש והעלה תולעים (י"ט-כ). 4. ואילו כאשר השאירו מיום שישי לשבת – המן נשמר ולא הבאיש (כ"ד). 5. ביום שישי לאחר שלקטו מן, גילו בני ישראל שהיתה להם כמות כפולה – "לחם משנה, שני העומר לאחד" (כ"ב), וגם זה קרה כדי שיהיה להם מן גם לשבת.</p>

סיכום ספר שמות – לשימוש פרטי למורים ולתלמידים

www.meir-avitan.co.il מתוך האתר של מאיר אביטן

אי עמידה בניסיונות בפרשת המן:

1. אנשים (עפ"י חז"ל: דתן ואבירם) הותירו מהמן עד הבוקר, ואז המן הבאיש. בעקבות כך כעס עליהם משה.

2. ביום שבת חלק מהעם יצא ללקוט מן, ולא מצא. בעקבות כך ה' אמר למשה – "עד מתי מאנתם לשמור מצוותי ותורותי".

(* השבת הראשונה של ישראל במדבר היא שבת ראשונה שקבלו בה את המן).

בני ישראל אכלו את המן 40 שנה, עד בואם לקצה ארץ כנען. (תיאור הפסקת המן: יהושע ה', י"א-י"ב).

שאלות ותשובות פרק טז'		
	שאלה	תשובה
1	<p>א. מהי הסיבה שה' הוריד לבני ישראל מן (ב-ג) ומהי תכלית הורדתו (ד' ורש"י, ז', י"ב).</p> <p>ב. ציין שלוש מצוות שנצטוו ישראל בהקשר למן (ט"ז, י"ט, כ"ט).</p> <p>ג. מה המשותף לשני האיסורים הראשונים?</p>	<p>א. ה' הוריד לבני ישראל מן בעקבות תלונתם על מחסור באוכל: "מי יתן מותנו ביד ה' בארץ מצרים בשבתנו על סיר הבשר באכלנו לחם לשובע" וגו'. תכלית הורדתו היא: 1. לנסות את בני ישראל אם ישמרו את המצוות הקושרות במן. 2. הכרה ואמונה בה' – "וידעתם כי אני ה' אלקיכם".</p> <p>ב. ישראל נצטוו לקחת ממנו לפי מידה מסוימת לפי מספר הנפשות בבית, לא לצאת ללקוט את המן בשבת ולא להותיר ממנו.</p> <p>ג. באיסורים אלה יצטרכו בני ישראל להראות שהם בוטחים בה' שלא יחסר להם ע"י כך שלא ייקחו יותר ממה שצריך ולא יותירו מתוך חוסר בטחון שלא יהיה להם למחרת.</p>
2	<p>"... ערב וידעתם כי ה' הוציא אתכם ממצרים. ובוקר וראיתם את כבוד ה'" (ו' ז').</p> <p>מה היה ההבדל בין שאילת הבשר ובין שאילת הלחם ע"י בני ישראל? (רש"י).</p>	<p>את הלחם שאלו ישראל כהוגן, כי נסתיימו המצות שהוציאו עמם ממצרים, ואילו את הבשר שאלו שלא לצורך כי היה להם מספיק.</p>
3	<p>בשמות ט"ז ובמדבר י"א מסופר על המן שירד לישראל במדבר. כתוב ארבעה פרטים המלמדים על האופי הנסי של המן (שמות ט"ז, ד-ה', י"ג-י"ד. י"ז-י"ח וברש"י. פסוק כ"ב רש"י. פסוק כ"ד. פסוק ל"א. רש"י למדבר י"א, ח ד"ה "וטחנו").</p>	<p>א. המן ירד מן השמים.</p> <p>ב. המן ירד בכל יום (חוץ משבת).</p> <p>ג. המן ירד עם שכבת טל מלמעלה ומלמטה, כמונח בקופסא.</p> <p>ד. מי שהותיר ממנו, מצא בבוקר שהמן הבאיש.</p> <p>ה. המן לא הבאיש בשבת.</p> <p>ו. ביום ששי ירדה כמות כפולה של מן.</p> <p>ז. המן הנותר לאחר שלקטו בכל יום נמס בחום השמש.</p> <p>ח. המן היה באיזה טעם שרצו.</p> <p>ט. מי שלקט ממנו יותר או פחות מהמידה, גילה אח"כ בביתו שיש לו בדיוק עומר</p>

סיכום ספר שמות – לשימוש פרטי למורים ולתלמידים

www.meir-avitan.co.il מתוך האתר של מאיר אביטן

<p>א. הניסיון הוא אם ישמרו ישראל את המצוות הקשורות במן. ב. חלק מבני ישראל התקשו להתגבר על "מנטליות העבדים" והותירו מן המן עד הבוקר, וחלקם יצאו ללקוט בשבת. התגובה להותרה הייתה שהמן הבאיש ומשה כעס עליהם, והתגובה ללקיטה בשבת הייתה הבהרה נוספת של ה' כי אל להם ללקוט ביום השביעי כי נתן ה' להם את השבת. ג. ה' ניסה את ישראל בחסרון המים לראות את תגובתם, אם יבקשו ממשה להתפלל עליהם, ואילו הם התלוננו. ד. מדובר על הניסיון שבשמיעת ה' במעמד הר סיני. לפי רש"י הניסיון כאן הוא במשמעות שונה מהרגיל – מלשון נס (כמו נס ודגל), שמשמעו הרמה וגדולה.</p>	<p>"למען אנסנו הילך בתורתי אם לא" (ט"ז, ז). א. מהו הניסיון עליו מדובר בפסוק זה ומהי ה"תורה" הנזכרת בפסוק? (רש"י). ב. באילו שני איסורים מתוך השלושה לא עמדו חלק מבני ישראל בניסיון ומהי התגובה שניתנה בכל אחד משני המקרים? (יט-כ. כה-כט). ג. במה ניסה ה' את ישראל במרה? (ט"ו, כה. רש"י). ה. "כי לבעבור נסות אתכם בא האלקים" (שמות כ', יז). על איזה ניסיון של ה' לישראל מדובר בפסוק זה ולאיזה אירוע הוא מתייחס? (היעזר ברש"י).</p>	<p>4 פרק טז עפ"י שאלת בגרות "למען אנסנו"</p>
<p>בפסוק כ"ח מוכיח אותם ה' על שיצאו ללקוט מן המן בשבת ובמדבר י"א, היו אנשים שהתלוננו שנמאס להם לאכול כל הזמן רק מן. ב. משה שאל את ה' מדוע נתן לו את המשימה של הנשיאה בעול הובלת העם והזרכתו. ג. על הפסקת המן מסופר בשמות ט"ז ל"ה ("ובני ישראל אכלו את המן... עד באם אל קצה ארץ כנען") וביהושע ה' י"ב ("וישבת המן ממחרת באוכלם מעבור הארץ" וגו'). דבר זה התרחש למחרת היום שבו הגיעו בני ישראל לגלגל לאחר חצייתם את הירדן וכניסתם לארץ. התאריך: ממחרת יום טוב ראשון של פסח, בט"ז בניסן.</p>	<p>א. על איזה מעשה של ישראל מוכיח אותם ה' בשמות ט"ז, כח ומה גרם לכעסו של ה' הנזכר במדבר י"א, י? ב. מה הייתה תגובת משה בעקבות תלונת ישראל זו? ג. היכן נזכרת הפסקת ירידת המן בנביאים ראשונים, באיזה הקשר ובאיזה תאריך היה הדבר? (ציין מקור מדויק לתשובתך).</p>	<p>5 פרק טז עפ"י שאלת בגרות</p>
<p>א. על כך שיצאו ללקוט מן בשבת. ב. הטעם הוא שהקב"ה ברא את העולם בששה ימים ונח ביום השביעי. ג. התורה מוסיפה כאן את העונש של מחלל שבת - מות. ד. משה לא ידע מה דינו של האיש (באיזה מוות יש להמיתו) וה' אמר לו שיש להמיתו ברגימת אבנים.</p>	<p>בני ישראל קיבלו ביום ששי כמות כפולה של מן ("לחם משנה") והצטוו לא לצאת ללקוט מן בשבת. א. מהו הטעם הניתן בעשרת הדיברות שבשמות פרק כ' למצוות השבת? ג. מה מוסיפה התורה בשמות ל"א, יב-טו בעניין השבת על הנאמר בנושא זה בעשרת הדברות? ד. איזו בעיה התעוררה אצל משה בקשר לאדם שנמצא מקושש עצים בשבת (במדבר ט"ו, לב-לו) עפ"י במדבר ט"ו, לד?</p>	<p>6 פרק טז עפ"י שאלת בגרות המן בשבת</p>
<p>א. ביום הששי ירדה כמות כפולה של מן. בשבת כלל לא ירד מן. במשך ימות השבוע נצטוו ישראל לא להותיר ממנו עד</p>	<p>א. כתוב שלושה דברים בהם ניכר הבדל במן ובדרך ירידתו בין ערב שבת ושבת לבין שאר ימות השבוע. (י"ט-כ', כ"ב,</p>	<p>7 פרק</p>

סיכום ספר שמות – לשימוש פרטי למורים ולתלמידים

www.meir-avitan.co.il מתוך האתר של מאיר אביטן

<p>בוקר ואילו בשבת היו צריכים להשאיר את העודף עד הבוקר עבור שבת. במשך השבוע אם נותר מהמן היה הנותר מבאיש ואילו בשבת לא הבאיש. ב. 1. לחם משנה. 2. הכנה מראש לשבת. 3. עירוב (בשבת אסור לאדם לצאת יותר מאלפיים אמה מחוץ ל"תחום שבת" המקיף את היישוב שבו הוא נמצא, ודין זה אינו דאורייתא אלא מדרבנן).</p>	<p>כ"ד, כ"ו). ב. כתוב שלוש הלכות שבת הנלמדות מפרשת המן ומהמצוות שנצטוו בהן ישראל. היעזר ברש"י. כב, כג, כו- כז, כט.</p>	<p>טז עפ"י שאלת בגרות מן בימות השבוע ובשישי - שבת</p>
<p>א. את הציווי בצע אהרן והצנצנת הונחה לפני ארון העדות (ארון הברית) למשמרת. ב. הציווי עדיין לא בוצע בשלב זה, אלא רק נכתב עליו, ומשנבה המשכן וכליו הונחה הצנצנת לפני ארון הברית.</p>	<p>א. בפסוקים ל"ב- לד מצווה ה' את משה לשים מן בצנצנת כזיכרון לדורות הבאים. מי ביצע את הציווי, והיכן הונחה הצנצנת? ב. כיצד הונחה הצנצנת במקום שעדיין לא היה קיים? (רש"י)</p>	<p>8 טז בגרות שימת המן למשמרת (ל"ב- ל"ד)</p>
<p>בימי ירמיהו חששו ישראל שאם יקדישו הרבה זמן לעסוק בתורה לא יוותר בידם די זמן לעבוד לפרנסתם, ואם כך מאין יתפרנסו (מבוסס על הפסוק בירמיה ב', לא: "הדור אתם ראו דבר ה'" וגו'). השיב להם ירמיה בהדגיש את צנצנת המן כדי להזכירם את נס ירידת המן, שלקב"ה יש הרבה דרכים לפרנס את ברואיו.</p>	<p>לאיזה מוסר השכל שימש בעתיד המן שהונח למשמרת? (רש"י לפסוק ל"ב).</p>	<p>9 פרק טז המן למשמרת (ל"ב- ל"ד)</p>
<p>א. לפי רש"י מדובר בשני כתובים המכחישים זה את זה. ("שני כתובים המכחישים זה את זה עד שיבוא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם" היא המידה השלוש עשרה בשלוש-עשרה מיזות שהתורה נדרשת בהן). ב. לפי התיאור הראשון אכלו בני ישראל מהמן עד בואם את ארץ נושבת, דהיינו עד בואם אל תוך ארץ ישראל, לאחר מעבר הירדן, שם היא נושבת (= מיושבת)... ואילו לפי התיאור השני הם אכלוהו עד בואם אל קצה ארץ כנען – בתחילת הגבול, לפני שעברו את הירדן, והוא ערבות מואב. ג. יישוב הסתירה: בערבות מואב, כשמת משה בשבעה באדר, פסק המן לרדת ובני ישראל הסתפקו מהמן שלקטו בו ביום עד שהקריבו את העומר בששה עשר בניסן בהיותם מעבר לירדן (קידושין לח, ע"א).</p>	<p>בפסוק ל"ה ישנם שני תיאורים לגבי השאלה עד מתי אכלו בני ישראל את המן. א. באילו מילים מציין רש"י כי שני תיאורים אלה הינם סותרים? ב. עד היכן אכלו בני ישראל מהמן לפי התיאור הראשון ועד היכן אכלוהו לפי התיאור השני? ג. כיצד מיישב רש"י את הסתירה בין שני התיאורים?</p>	<p>פרק טז 10 זמן הפסקת ירידת המן (ל"ה)</p>